

Turvallisuus-, Kiinteistöturvallisuus- ja Työhyvinvointimessut 2010
Messujen avauspuhe
Ylijohtaja Leo Suomaa
8.9.2010
Tampere

Maailman parhaat resurssit, mutta...

Hyvät kuulijat!

Jos kaikki muu elämä olisi yhtä vaarallista tai turvallista kuin on työnteko työpaikalla, Suomessa kirjattaisiin kuolemaan johtavia tapaturmia kaiken kaikkiaan vuosittain yhteensä selvästi alle viisisataa.

Suomalaiset ovat työssä pyöreän luvun kymmenisen prosenttia kaikesta käytössään olevasta ajasta. Työpaikkaturmista kertyy vuosittain nelisenkymmentä kuolemantapausta.

Muutama vuosikymmen sitten töissä edelleen olevien ikäluokkien aloitellessa työuraansa keskimäärin jokaisena työpäivänä joku menetti henkensä työpaikkatapaturmassa. Nyt on päästy sentään jo siihen, että kuukaudessa on vainajaton viikko. Hyvistä tuloksista huolimatta haasteita riittää. Kun tarkasteltavaksi otetaan kaikki työtapaturmat, kehitys on polkenut paikallaan viimeiset kymmenen vuotta.

Jokainen työtapaturma on liikaa. Monin verroin liikaa on jokainen kuolemaan johtanut työtapaturma: niitä on parina viime tilastovuonna tilastoitu 30 - 40 vuosittain. Sitä paitsi on hyvä suhteuttaa asioita. Esimerkiksi alkoholin aiheuttamia kuolemia tilastoidaan vuosittain noin 3000.

Voidaan kuitenkin kysyä, ovatko työtapaturmat enää osuvin mittari kuvaamaan työoloja tai ohjaamaan työolojen kehitystä.

Ulkomailta katseltuna Suomi kuuluu niihin maihin joille on ominaista

- keskimääräisesti korkea palkkataso,
- suuri työtyytyväisyys,
- hyvä opetus ja ohjaus sekä laaja tieto- ja viestintätekniisten (ict) välineiden käyttö samoin kuin
- hyvä työn tuottavuus.

Suomi kuuluu maihin joissa

- työntekijöillä on usein vähintään ylemmän keskiasteen koulutus
- tuottavuus kasvaa nopeasti
- on erilliset mies- ja naisvaltaiset alat ja sukupuolten palkkaerot sekä
- on pitkät vanhempainvapaat

Kansainvälisesti katseltuna Suomi ei kuulu niihin maihin joissa on suuria työturvallisuusriskejä ja paljon työssä olevia köyhiä ja joissa naisten ja miesten työhön osallistumisessa on suuria eroja ja koulutustaso on alhainen.

Esimerkiksi Kansainvälisen työjärjestön tekemissä arvioinneissa Suomi on arvioitu työntekijän kannalta, jollei nyt maailman parhaaksi niin ainakin yhdeksi parhaimmista maista.

Sitten tulee se mutta.

On nimittäin niin, että eläkkeelle siirtyvistä työntekijöistä pyörein luvuin puolet jää parhaassa työiässään työkyvyttömyyseläkkeelle ja vain puolet jää ikänsä perusteella vanhuuseläkkeelle.

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyy vuosittain noin 25 000 työntekijää (2008).

Työstä jäädään työkyvyttömyyseläkkeelle keskimäärin noin 52-vuotiaina. Tähän lukuun eivät sisälly kansaneläkepuolelta tulevat noin 3000 työkyvyttömyyseläkettä vuodessa.

Joka kolmannen uuden työkyvyttömyyseläkkeen perusteena on tuki- ja liikuntaelinsairaus, ja toisen yhtä suurena ryhmänä ovat mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt, erityisesti masennus. Väestötasolla ei kuitenkaan ole mitään masennusepidemiaa. Vaikka masennusperusteinen työkyvyttömyys on lisääntynyt, kansan masentuneisuus ei ole lisääntynyt. Siitä voinee päätellä, että työllä ja työoloilla on jokin vaikutus tähän asiaan.

Työkyky on aina suhteessa siihen työhön jota tehdään. Työkykyä on enemmän tai vähemmän. Töitä ja työoloja järjestelemällä tilanne voidaan mukauttaa vastaamaan työntekijän työkykyä. Osatyökykyisten työllistymisestä on hyviä kokemuksia, kun toimeen on tartuttu.

Työkyvyttömyyseläkkeeltä on, ainakin tähän asti, vain harvoin palattu työhön. Lisäksi tiedetään, että työkyvyttömyyseläke ennustaa yleensä pilvisiä, jollei peräti sateisia päiviä loppuelämän ajaksi. Päivien määräkin jää yleensä vähäisemmäksi kuin niillä, jotka ovat töissä vanhuuseläkeikään asti.

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkemenot (2009) on noin 2420 miljoonaa euroa. Se on vain toinen puoli asiasta. Työstä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien henkilöiden mukana työmarkkinoilta poistuu vuosittain noin 117 000 miesten ja 102 000 naisten potentiaalista henkilötyövuotta. Yhteensä noin 220 000 työvuotta jää tekemättä siltä ammattitaitoiselta ja parhaassa työiässään olevalta joukolta, joka jää vuosittain työkyvyttömyyseläkkeelle.

Hyvä kuulijat, hyvät työhyvinvoinnin tekijät!

Miten töitä ja työoloja voitaisiin muovata sellaisiksi, että jaksaisimme ja haluaisimme jatkaa töissä iloisina, toimintakykyisinä ja tuottavina kenties 68-vuotiaiksi saakka? Tapaturmantorjuntakeinot eivät välttämättä lisää työhyvinvointia, mutta työhyvintointitoimet vähentävät myös työtapaturmia.

Kun rakennustyömaalla huolehditaan siitä, että kaiteet ovat paikallaan, sillä parannetaan työturvallisuutta. Se ei kuitenkaan vielä pidennä työuria juuri nimeksikään. Työurien pidentäminen vaatii monipuolisempien ja kehittyneempien keinojen käyttämistä. Totuus on silti sekin, että työntekijän on pysyttävä hengissä, jotta hän voisi edes ajatella työuransa jatkamista 68 ikävuoteen saakka.

Tutkimusten mukaan esimerkiksi työolojen parantaminen, työn myönteisten piirteiden lisääminen, työntekijän omien voimavarojen vahvistaminen ja hyvä terveydenhuolto vähentävät työkyvyttömyyseläkkeiden käyttöä.

Miten ihmeessä keskimääräinen suomalainen työpaikka, jolla on noin kymmenen työntekijää osaa ja ehtii toteuttaa tämän ohjelman? Hyvä kysymys. En edes kuvittele, että jokaiselta työpaikalta löytyisi tarvittava osaaminen. Kaksi asiaa jokaiselta työpaikalta pitäisi kuitenkin löytyä. Toinen on hyvä yhteistyö ja toinen on työterveyshuolto.

Lakisääteinen työterveyshuolto on jokaisen työnantajan, jokaisen työpaikan tukena. Se on järjestettävä, niin laki vaatii. On tietysti järkevää, että työpaikka hankkii ja myös saa sellaisia työterveyshuoltopalveluja, jotka parhaiten vastaavat se omia tarpeita. Miksi työnantaja maksaisi palvelusta, joka ei vastaa työpaikan tarpeita? Puhun siis lakisääteisestä työterveyshuollosta, joka tarkastelee työtä ja työolosuhteita ja jonka

tarkoituksena on työntekijöiden terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn edistäminen. Työterveyshuollon ohessa järjestetty sairaanhoito on eri asia.

Tavoitteena on työterveyshuollon nykyistäkin parempi hyödyntäminen. Jotta siinä onnistuttaisiin, se kannattaa liittää osaksi työpaikan perusprosesseja. Pari helposti toteutettavaa kehittämiskohdetta on äkkiä nimetty. Yksi on työoloja koskeva palaute, minkä työterveyshuolto voi antaa työpaikalle sairaanhoitokäyntien perusteella; ei tietenkään potilastietoja, vaan ammattihenkilön näkemyksen siitä, mitä työperäistä asioiden takana saattaisi olla. Toinen helposti toteutettava asia on työpaikkaselvityksen ja työpaikan riskinarvioinnin järjeistämisen niin, että ne tehdään samalla kertaa niin sanotulla PAT-periaatteella eli päättäjän, asiantuntijan ja työntekijöiden edustajan yhteistyönä. Mikään laki ei vaadi järjen käyttöä, mutta ei tässä tapauksessa sitä estäkään.

Jokainen työpaikka tekee joka päivä itse oman hyvinvointinsa ja turvallisuutensa. Siinä asiassa on muutamia eturivin toimijoita. Työturvallisuus, -terveys ja -hyvinvointi ei ole eikä edes voi olla minkään kuviteltavissa olevan virkamiesmäärän vastuulla.

Eturivin turvallisuuden tekijöitä ovat kaikki 250.000 työpaikkaa linjaorganisaatioineen ja esimiehineen sekä osaavine työntekijöineen.

Tärkeitä ovat 60.000 nimettyä tai valittua työsuojelun yhteistoimintahenkilöä: työsuojelupäälliköt, työsuojeluvaltuutetut, työsuojeluasiamiehet ja muut työsuojelun yhteistoimintahenkilöt.

Työpaikkojen tukena on noin 5.000 työterveyshuollon ammattilaista ja asiantuntijaa.

Vapaaehtoisuuden pohjalta on syntynyt järjestelmä, missä on 3.000 työturvallisuuskortti-kouluttajaa ja yli 600.000 suoritettua työturvallisuuskorttia, ja tulossa on työhyvinvointikortti.

Työterveyslaitoksen palveluksessa on 800 asiantuntijaa. Se on maan työvoimaan suhteutettuna maailman suurin työterveyslaitos.

Unohtaa ei sovi myöskään Työsuojelurahastoa, Työturvallisuuskeskusta, Tapaturmavakuutuslaitosten Liittoa, vakuutusyhtiöitä, HSEQ-konsultteja - muutamia esimerkkejä mainitakseni työntekijöiden ja työntekijöiden järjestöistä puhumattakaan.

Oma tärkeä tehtävänsä on tietysti myös niillä runsaalla kolmella ja puolella sadalla työsuojelutarkastajalla, jotka työpaikkatarkastuksia tekemällä valvovat, että lakeja noudatetaan.

Suomessa on työsuojelun ammattilaisia, asiantuntijoita ja yhteistoimintahenkilöitä enemmän kuin Aleksanteri Suurella oli joukkoja, joilla hän valloitti koko silloisen tunnetun maailman. Voimavaroja meillä on, mutta miten orkesteri saadaan huippuvireeseen?

Hyvät kuulijat!

Suomessa on eri selvitysten perusteella maailman parhaat työsuojelun rakenteet, eikä monessa maassa ole voimavarojakaan, ainakaan työvoiman määrään suhteutettuna, yhtä paljon kuin Suomessa on. Mutta miksi maailman parhailla valmiuksilla saadaan aikaan vain keskinkertaisen hyviä tuloksia?

Uskon ja toivon, että nämä turvallisuus-, kiinteistöturvallisuus- ja työhyvinvointimessut omalta osaltaan tuottavat vastauksia myös tähän kysymykseen.

Kiitos huomiostanne.